

Výjezdní workshop z obchodního práva

Obchodní právo v roce II

pátek 10. – neděle 12. dubna 2015

školicí středisko UK, Pec pod Sněžkou

**Znovu k absolutoriu aneb co lze ujednat ve smlouvě o vypořádání
újmý mezi společnostmi a členem orgánu, který společnosti způsobil
újmu?**

Jana Guričová

Resumé

Otázka, zda se společnost může vzdát svého práva na náhradu újmy způsobené jí členy jejího orgánu porušením péče řádného hospodáře, a pokud ano, zda zcela či jen částečně, je jednou z těch, které jsou diskutovány v souvislosti s novým zákonem o obchodních korporacích, a na niž existují opačné názory.

V tomto příspěvku je věnována pozornost primárně výkladu ustanovení § 53 odst. 3 zákona o obchodních korporacích, tj. smlouvě o vypořádání újmy uzavřené *ex post*. Diskutovány jsou dvě zásadní otázky: zda je možné prominout dluh vzniklý porušením péče řádného hospodáře pouze z části či zcela, a zda zákon obsahuje dostatečné mechanismy poskytující ochranu společnosti, minoritním společníkům a věřitelům před zneužitím takové možnosti.

Docházím k závěru, že prominutí újmy způsobené společnosti porušením péče řádného hospodáře není zakázáno, tudíž je povoleno, a že právo poskytuje mechanismy, které jsou způsobilé zabránit zneužití takovému postupu.

1. Úvod a cíl práce

Nikoli překvapivě i druhý rok od účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník¹, a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)² se právní teorie i praxe potýká s nekonečnou řadou otázek novou soukromoprávní legislativou nastolených.

V oblasti odpovědnosti volených členů orgánů obchodních korporací je jednou z těchto otázek výklad ustanovení § 53 odst. 3 zákona o obchodních korporacích, tedy limitů možnosti vypořádání újmy způsobené členem orgánu obchodní korporace smlouvou s touto obchodní korporací. Pro označení prominutí povinností k náhradě újmy způsobené orgánem obchodní společnosti³, resp. pro omezení či vyloučení jejich odpovědnosti byl odbornou veřejností v nedávné historii používán pojem „absolutorium“⁴. Ten s nástupem zákona o obchodních korporacích obživil.

V akademické rovině vznikl a probíhá spor o to, zda lze ustanovení § 53 odst. 3 zákona o obchodních korporacích vykládat tak, že umožňuje zcela prominout, resp. vzdát se práva na náhradu újmy způsobené členem orgánu společnosti. Nejhlasilivějšími představiteli opačných křídel jsou Pihera⁵, který úplné vzdání se práva na náhradu škody připouští, a Havel⁶, který naopak dovozuje, že úplné prominutí povinností k náhradě újmy zákon neumožňuje.

Cílem této práce je přispět do diskuze na zajímavé téma, které může pootevřít cestu k posunu v uvažování o odpovědnosti členů orgánů společnosti jako takové. Na první pohled se totiž může zdát, že možnost prominout dluh vzniklý porušením péče řádného hospodáře je drastickým zásahem do zásad korporáčního práva, který bude mít negativní dopady pro společnost, minoritní společníky a věřitele. V tomto příspěvku bude především

---

¹ Dále jen „občanský zákoník“ či „OZ“.

² Dále jen „zákon o obchodních korporacích“ či „ZOK“.

³ V této práci bude věnována pozornost především společnostem kapitálovým, byť vzhledem k převážně obecné úpravě problematiky bude možné závěry vztáhnout také na osobní obchodní společnosti a družstva.

⁴ ELIÁŠ, K.: Působnost valné hromady ve společnosti s ručením omezeným. Právní praxe v podnikání, 1997, č. 2, s. 6. BEJČEK, J.: Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy 17/2007, s. 613, který jej používá spíše jako omezení odpovědnosti reprezentantů společnosti předem.

⁵ PIHERA, V.: Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností, Obchodněprávní revue 5/2012, s. 142. PIHERA, V.: Znovu k absolutoriu, Obchodněprávní revue 3/2013, s. 75.

⁶ HAVEL, B.: O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva, Obchodněprávní revue 1/2013, s. 13. HAVEL, B.: A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu, Obchodněprávní revue 6/2013, s. 171.

diskutováno, zda ustanovení § 53 odst. 3 umožňuje společnosti prominout dluh členu jejímu orgánu vzniklý z titulu porušení péče řádného hospodáře, a zda zákon poskytuje dostatečné mechanismy chránící před případným zneužitím takové možnosti.

2. Omezení odpovědnosti člena orgánu *ex ante*

Dle ustanovení § 53 odst. 2 ZOK se nepřihlíží k jednáním obchodní korporace omezujícím⁷ odpovědnost člena jejích orgánů. Obdobné ustanovení bylo možné nalézt v § 194 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů⁸, dle něž byla taková ujednání neplatná. Není sporu o tom, že je zde mířeno na jednání před vznikem konkrétní sekundární povinnosti k náhradě újmy, tedy újmy vzniklé v budoucnu. Před 1.1.2014 byla možnost vzdání se práva, které má v budoucnu teprve vzniknout, obecně vyloučena ustanovením § 574 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů⁹. Stávající občanskoprávní úprava je méně přísná, když dle ustanovení § 2898 OZ se nepřihlíží pouze k *ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.* Ustanovení § 53 odst. 2 ZOK je tudíž přísnější, když zakazuje předem omezit či vyloučit odpovědnost k náhradě újmy ve všech případech.

3. Vypořádání újmy *ex post*

Pokud společnosti vznikne porušením péče řádného hospodáře újma, umožňuje ustanovení § 53 odst. 3 ZOK její vypořádání smlouvou uzavřenou mezi povinnou osobou a společností. Zásadní otázka s tímto související je, jaké jsou limity tohoto vypořádání, a zda ustanovení § 53 odst. 3 ZOK dává prostor pro prominutí povinnosti k náhradě újmy. Právě tato otázka se stala předmětem výše zmíněné diskuze Pihery a Havla.

---

⁷ Lze bez výhrad souhlasit s Lasákem, že argumentem a *minor ad maius* je nutné ustanovení vyložit tak, že reguluje nejen omezení odpovědnosti, ale také její vyloučení. Viz Lasák, J. in ČÁP, P.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J.: Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, dostupné přes databázi ASPI verze 2015.

⁸ Dále jen „obchodní zákoník“ či „ObchZ“.

⁹ Dále jen „předchozí občanský zákoník“ či „ObčZ“.

3.1 Úvahy o vzdání se práva na náhradu škody způsobené porušením péče řádného hospodáře za účinnosti obchodního zákoníku

Není bez zajímavosti, že v odborné literatuře publikované za účinnosti obchodního zákoníku lze nalézt názory, podle nichž po vzniku škody způsobené členem orgánu společnosti je možné se práva na její náhradu vzdát. Jedním z autorů tento názor zastávajících je Dvořák, který tak dovozuje ze zásady autonomie vůle, když má za to, že ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, stejně jako ustanovení § 574 odst. 2 ObčZ zakazují vzdání se pouze budoucích práv na náhradu škody¹⁰.

3.2 Limity dané ustanovením § 2898 OZ

Omezení možnosti společnosti prominout povinnost člena jejího orgánu k náhradě újmy, resp. vzdání se práva na náhradu této újmy vidí Havel ve větě druhé ustanovení § 2898 OZ¹¹. Jednak dovozuje, že věta druhá směřuje na jednání *ex post*, jednak má za to, že porušení péče řádného hospodáře bude zpravidla výsledkem úmyslu či hrubé nedbalosti¹². Komentářová literatura poněkud mírněji uvádí, že v této formě zavinění bude spáchána „minimálně část případů“¹³. Předně mám za to, že se jedná pouze o domněnku, kterou nelze považovat za příliš silný argument¹⁴. Dále lze rozporovat také Havlem předložený výklad, dle něž druhá věta ustanovení § 2898 OZ směřuje na jednání *ex post*. To ostatně činí i Pihera¹⁵.

Zatímco první věta ustanovení § 2898 výslovně stanoví, že povinnost k náhradě újmy nelze ve vyjmenovaných okruzích případů omezit či vyloučit „předem“, druhá věta říká, že *v těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát*. Absence výrazu „předem“ může vést k výkladu, že věta druhá směřuje na jednání *ex post*. K takovému závěru lze

---

¹⁰ DVORÁK, T.: Valné hromady s. r. o. Praha : Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Dostupné přes databázi ASPI verze 2015.

¹¹ HAVEL, B.: A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu, Obchodněprávní revue 6/2013, s. 171.

¹² HAVEL, B.: O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva, Obchodněprávní revue 1/2013, s. 13.

¹³ Štenglová, Havel in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 142.

¹⁴ Například pojistné podmínky pojišťoven poskytujících D & O pojištění běžně práv pro případy úmyslného, vědomého či hrubě nedbalostního jednání vylučují poskytnutí pojistného plnění, viz např. http://www.allianz.cz/file/17698/VPP_Allianz_Protect.pdf, http://www.renomia.cz/_sys_/FileStorage/download/9/8213/pojisteni-clenu-organu-spolecnosti.pdf. Pokud by platilo, že zpravidla se o takové jednání bude jednat, neplnilo by pojištění svou primární funkci. Dále není možné zapomínat na trvajících doktrinální spory ohledně povahy odpovědnosti člena orgánu, kdy v případě smluvního základu bude otázka zavinění zcela irelevantní.

¹⁵ PIHERA, V.: Znovu k absolutoriu, Obchodněprávní revue 3/2013, s. 75.

uvést několik opozičních připomínek. Za prvé není patrný smysl v tom, že by v případě *ex ante* nebylo možné vyloučit či omezit povinnost k náhradě újmy pouze ujednáním, jakožto dvoustranným, resp. vícestranným jednáním, a v případě *ex post* vzdáním se, jakožto jednostranným jednáním. Za druhé důsledek v druhé větě, tj. „nelze se platně vzdát“ by se z těžko zřejmých důvodů odlišoval od důsledku v první větě, tj. nepřihlížení se, resp. zdánlivosti. Mám za to, že výraz „nelze se platně vzdát“ může být vyložen tak, že vzdání se nebude platným právním jednáním, což samo o sobě neznamená, že se jedná o neplatné právní jednání, ale může být myšleno také zdánlivé právní jednání (takové jednání není právním jednáním, tudíž není ani platným právním jednáním). Za třetí důvodová zpráva k ustanovení § 2898 OZ výslovně stanoví, že občanský zákoník v ustanovení § 2898 OZ reaguje na ustanovení § 574 odst. 2 ObčZ, od nějž se odvrací, tím že vylučuje vzdání se práva na náhradu předem pouze v uvedených případech, a že ustanovení § 2898 OZ zahrnuje jak vícestranné jednání, tak jednostranné vzdání se, a to jak ze strany možného poškozeného, tak ze strany potenciálního škůdce¹⁶. K závěru, že věta druhá ustanovení § 2898 OZ nesměruje na jednání *ex post*, ale pouze na jednostranné vzdání se práva na náhradu škody předem, dospívá také komentářová literatura s odůvodněním, že výraz „v těchto případech“ užitý v druhé větě směřuje na všechny předpoklady věty první, tedy včetně okamžiku jednání „předem“¹⁷. Byť ustanovení § 2898 OZ mohlo být formulováno precizněji, např. mluvit o omezení odpovědnosti nikoli o právu, resp. povinnosti k náhradě újmy, z výše uvedených důvodů se přikláním k výkladu, že ustanovení § 2898 OZ směřuje pouze na jednání *ex ante*.

3.3 Obsah a typ smlouvy o vypořádání

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích u ustanovení § 53 ZOK demonstrativně uvádí, že obsahem smlouvy o vypořádání může být úhrada újmy „snížením

---

¹⁶ V důvodové zprávě se k ustanovení § 2898 OZ uvádí: „*Osnova nepřejímá obecné pravidlo socialistického práva, že neplatné jsou všechny dohody, kterými se někdo vzdává práva, které má vzniknout teprve v budoucnosti (§ 574 odst. 2 platného občanského zákoníku). Proto se vylučuje možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti, anebo jde-li o člověka a poškození jeho přirozených práv, ať již prohlášením samostatně učiněným, nebo ujednáním s potenciálním škůdcem. Rovněž se navrhuje vyloučit výslovným ustanovením možnost platně se zprostit povinnosti k náhradě škody prohlášením samotného škůdce. Taková prohlášení však mohou mít funkci oznámení, kterým se varuje před nebezpečím (např. kdo má právo vstupu na cizí pozemek, může být varován tabulkou „Pozor, zlý pes!“), aby o své vůli na pozemek nevstupoval, ale aby se domohl u vlastníka pozemku, aby mu byl výkon práva umožněn.*“ Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁷ Bezouška in HULMÁK, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 2072 s., s. 1508.

příštích odměn, započtením na jiné pohledávky¹⁸. Havel nejdříve striktně uvádí, že ustanovení § 53 odst. 3 ZOK předpokládá ekvivalentní vyrovnání újmy¹⁹. Později připouští, že částečné vzdání se práva na náhradu újmy může celkové vypořádání zahrnovat²⁰. Jako možné formy vypořádání uvádí „časově vymezené snížení jinak garantované odměny, resp. možných bonusů apod., přesun některých plateb, které za člena orgánu platila korporace, na tohoto člena (pojistné, penzijní připojištění apod.), odklad výplaty podílu na zisku, je-li člen orgánu současně společník, apod.“

Pokud jde o typ vypořádání, v úvahu dle mého přichází jak změny obsahu závazku z deliktu vedlejšími ustanoveními při zachování existence tohoto závazku z deliktu, tak „překlopení“ závazku z deliktu do závazku ze smlouvy, a to privativní novací či narovnáním.

Vzhledem k možným pochybnostem co do vzniku povinnosti k náhradě újmy způsobené porušením péče řádného hospodáře, obzvláště s ohledem na ustanovení § 51 odst. 1 ZOK a zde uvedeným podmínkám, nemluvě o výši možné nemajetkové újmy, se jeví jako vhodným právě **narovnání**²¹. Spornost či pochybnosti pro účely narovnání mohou být povahy jak skutkové, tak právní²². Existence pohledávky, zde práva na náhradu újmy, není podmínkou platnosti narovnání²³. Podmínkou narovnání jsou však ústupky obou stran. V úvahu připadá například částečné uznání dluhu ze strany člena orgánu a částečné prominutí dluhu ze strany společnosti²⁴. Výhodou narovnání je skutečnost, že strany nově odvozují svá práva a povinnosti právě z dohody o narovnání, když původní sporný závazek touto dohodou zanikl. Společnost by tak v případě soudního vymáhání plnění z dohody o narovnání nemusela prokazovat vznik újmy a příčinnou souvislost mezi porušením péče řádného hospodáře a újmou. Žalovala by pouze na základě smlouvy.

Závazek z deliktu lze nahradit závazkem ze smlouvy také **privativní novací**²⁵. Na rozdíl od narovnání je však podmínkou platnosti privativní novace existence původního závazku, zde z deliktu²⁶, který má být zrušen.

---

¹⁸ Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

¹⁹ Op. cit pozn. č. 12.

²⁰ Op. cit pozn. č. 11.

²¹ Ustanovení § 1903 a násl. OZ.

²² Dvořák in HULMÁK, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1335 s., s. 821.

²³ Tamtéž, s. 820.

²⁴ Tamtéž, s. 820.

²⁵ Ustanovení § 1902 OZ.

Smluvní rámec může náhradě újmy propůjčit i **uznání dluhu**²⁷. Jím však původní závazek z deliktu nezaniká. Otázka, zda je existence dluhu předpokladem účinků, tj. převrácení důkazního břemene, jeho uznání, je sporná, byť lze sledovat příklánění se k názoru, že existence dluhu podmínkou není²⁸.

Zda lze ve smlouvě o vypořádání **prominout dluh**²⁹ částečně či zcela je předmětem diskuze. Tato otázka bude zkoumána blíže níže.

3.4 Důsledky uzavření smlouvy o vypořádání

Žaloba na náhradu újmy

Smlouva o vypořádání je uzavírána mezi společností a členem jejího orgánu. Účinnosti nabývá až souhlasem valné hromady, přičemž takové rozhodnutí musí dle § 53 odst. 3 být přijato kvalifikovanou většinou hlasů všech společníků.

Pro společnost je tedy smlouva závazná a není možné se po členu orgánu domáhat náhrady újmy bez ohledu na ni. Obzvláště pokud by došlo k narovnání, popř. privativní novaci původní závazek z deliktu by již byl zrušen.

Zajímavé jsou důsledky uzavření smlouvy o vypořádání pro společnickou žalobu. Ustanovení § 157 odst. 2, resp. § 372 odst. 1 ZOK odjímá společníkovi právo domáhat se náhrady újmy po členu orgánu společnosti, pokud s ním byla uzavřena vypořádací smlouva dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK. V takovém případě se může společník domáhat pouze splnění povinnosti z takové smlouvy. To dává smysl obzvláště v případě, kdy vypořádací smlouva má charakter narovnání, popř. privativní novace, a původní závazek z deliktu tudíž zanikl.

Výjimku tvoří případy, kdy škůdce je zároveň jediným společníkem společnosti³⁰ či osobou, která společnost ovládá. Povaha této výjimky může být sporná. Pihera navrhuje, že je možné toto chápat buď jako otázku účinků smlouvy o vypořádání nebo jako otázku

---

²⁶ Tamtéž, s. 815.

²⁷ Ustanovení § 2053 a násl. OZ.

²⁸ Lasák in HULMÁK, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1335 s., s. 1299.

²⁹ Ustanovení §1995 a násl. OZ.

³⁰ Havel upozorňuje na nepřesnost zákonného textu, když jediný společník těžko využije aktivní legitimize proti sobě. Doporučuje výraz „je jejím jediným společníkem“ číst jako „byl jejím jediným společníkem“. Viz Havel in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KÜHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 142.

procesní³¹. Především ze systematického výkladu se mi jeví nepravděpodobné, že by zde byly řešeny omezené účinky vypořádací smlouvy, když účinnost smlouvy řeší ustanovení § 53 odst. 3 ZOK. Smysl může dávat právě procesní pohled na věc. Zákon dle mého zachovává v těchto případech aktivní legitimaci společníkovi s tím, že v řízení o náhradu újmy může být jako předběžná otázka přezkoumána platnost vypořádací smlouvy. Obecně totiž společníci nejsou legitimováni k napadání její platnosti, ledaže využili možnosti napadat usnesení valné hromady o jejím schválení. Ze zákona totiž prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady o schválení vypořádací smlouvy znamená, že se na ni hledá jako na neplatnou³².

Ručení dle ustanovení § 159 odst. 3 OZ

Uzavření vypořádací smlouvy může zkomplikovat postup věřitelů domáhajících se splnění své pohledávky za společností z titulu zákonného ručení členů orgán dle ustanovení § 159 odst. 3 OZ. V každém případě je věřiteli, na rozdíl od společníků, zachováno právo žalovat na plnění ručitele. Nicméně aby byl úspěšný, musí mimo jiné v době rozhodování soudu existovat dluh člena orgánu vůči společnosti z titulu způsobení škody porušením povinnosti při výkonu funkce. Pokud dojde k vypořádání formou narovnání, resp. privativní novace, tento dluh již existovat nebude, místo něj nastoupí dluh ze smlouvy. Pokud v rámci soudního řízení bude existence takové dohody namítnuta, bude moci věřitel v rámci předběžné otázky soudu rozporovat její platnost. Nicméně může pro něj být výhodnější dovolat se relativní neúčinnosti dle ustanovení § 589 a násl. OZ. Pokud dluh z titulu náhrady škody nezanikl, ale v rámci vypořádání došlo pouze k ujednání vedlejších práv a povinností a dle nich musí člen orgánu škodu nahradit, bude dle mého ručit v případě, že podmínky vypořádání neplní. Ke stejnému názoru dospívá Lasák, když říká, že pro účely § 159 odst. 3 OZ bude nutno vycházet ze smlouvy o vypořádání modifikované povinnosti³³. Havel a Štenglová dospívají k závěru, že pokud bude vypořádací smlouva řádně plněna, ručení zaniká³⁴. Dle mého spíše nevzniká, resp. netrvá do doby, než člen orgánu poruší modifikovanou povinnost k náhradě škody. Ustanovení § 159 odst. 3 OZ totiž mluví o povinnosti člena orgánu škodu uhradit, ta musí být v době rozhodování soudu o plnění z titulu ručení porušena.

---

³¹ PIHERA, V: Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností, *Obchodněprávní revue* 5/2012, s. 142.

³² Viz ustanovení § 53 odst. 4 ZOK.

³³ Op. cit. pozn. č. 7.

³⁴ Štenglová, Havel in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 141.

3.5 Ochrana minoritních společníků a věřitelů

Uzavření vypořádací smlouvy může jistě zasáhnout do práv a zájmů minoritních společníků a věřitelů. Proto pro zodpovězení otázky, zda ustanovení § 53 odst. 3 ZOK může vést k částečnému či až úplnému prominutí dluhu, aniž by takový závěr zásadně zasahoval do zásad korporálního práva, je nutné zjistit, zda zákon poskytuje těmto dvěma skupinám dostatečnou ochranu.

Souhlas kvalifikované většiny

Dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK je k účinnosti smlouvy o vypořádání potřeba souhlasu valné hromady hlasy alespoň 2/3 většiny všech společníků. Požadavek kvalifikované většiny a navíc všech společníků je jednou ze skutečností, které vedou Lasáka k závěru, že vypořádáním je možné dosáhnout zásadnějších změn než pouze úpravy způsobu plné sanace újmy např. formou splátkového kalendáře³⁵. S tím lze souhlasit. Například možnost výše navrhovaného započtení pohledávky člena orgánu za společností třeba z titulu odměny za výkon funkce vůči pohledávce společnosti na náhradu újmy by dle mého nepotřebovala zvláštní úpravu, bylo by možné jí dosáhnout na základě smluvní svobody v mezích obecných ustanovení o započtení při aplikaci ustanovení o střetu zájmů dle § 55 a násl. ZOK.

Neplatnost vypořádací smlouvy při vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o jejím schválení

Byť společníci nemají aktivní legitimaci k přezkumu vypořádací smlouvy jako takové, pokud úspěšně napadnou usnesení valné hromady o jejím schválení, dle ustanovení § 53 odst. 4 ZOK se na ni bude hledět jako na neplatnou.

Zákaz výkonu hlasovacích práv

Při schvalování vypořádací smlouvy, která bude obsahovat prominutí dluhu členovi orgánu, se dle mého uplatní ustanovení § 173 písm. c) ZOK, resp. § 426 písm. c) ZOK, které zakazuje výkon hlasovacího práva společníkovi, pokud se rozhoduje o prominutí splnění povinnosti tohoto společníka či osoby s ním jednající ve shodě. Stejný závěr uvádí

---

³⁵ Op. cit. pozn. č. 7.

také Šuk³⁶ a jinde rovněž společně Lasák a Filip³⁷. Tito autoři však mluvní obecně o schválení smlouvy o vypořádání újmy. Lze však mít za to, že zákaz výkonu hlasovacích práv bude připadat v úvahu pouze, pokud bude součástí vypořádání alespoň částečné prominutí dluhu, nikoli i v případě, že dojde k dohodě o splátkách či obdobně nezávažnému ujednání. Na takové případy dle mého ustanovení o zákazu výkonu hlasovacích práv nedopadají.

Odpovědnost a ručení vlivné osoby

Jednou z možností ochrany uváděnou v odborné literatuře je odpovědnost a ručení vlivné osoby dle ustanovení § 71 ZOK³⁸. S tím lze souhlasit, a to obzvláště, pokud má společník rozhodovat o účinnosti dohody, na základě níž bude snížena či zcela prominuta pohledávka společnosti. V takové situaci je dle mého na místě klást na společníka požadavek, aby rozhodoval nejen loajálně, ale také v dobré víře, informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti. Pokud se věřitel o vypořádací smlouvě dozví, např. v řízení dle ustanovení § 159 odst. 3 OZ, bude rovněž vědět, že o její účinnosti rozhodovali společníci, tedy že vůbec mohlo dojít k ovlivnění ve smyslu § 71 ZOK. Pak bude mít možnost zhodnotit, zda se z titulu zákonného ručení neobrátit na vlivnou osobu dle § 71 odst. 3 ZOK.

Porušení péče řádného hospodáře při uzavírání vypořádací smlouvy

Zcela souhlasím s Lasákem³⁹, že členové orgánu, kteří budou za společnost uzavírat smlouvu o vypořádání, musí tak činit s péčí řádného hospodáře. To znamená v dobré víře, informovaně a především v obhajitelném zájmu společnosti. Porušení řádné péče nebude znamenat samo o sobě neplatnost vypořádací smlouvy, ta bude tedy plněna, nicméně pokud tím vznikne společnosti újma, opět se její náhrady mohou domáhat společníci žalobou *pro socio*, a opět vzniká zákonné ručení dle § 159 odst. 3 OZ. Zde lze zmínit možnost faktického vyloučení odpovědnosti členů orgánů *ex ante*, a to aplikací ustanovení § 51 odst. 2 ZOK, které umožňuje, aby valná hromada udělila pokyn do oblasti obchodního vedení. Pokud členové orgánu o pokyn požádají řádně, sdělí valné hromadě dostatek informací a navrhovaná řešení zdůvodní, nebudou v případě vzniku újmy ze

---

³⁶ Šuk in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 329.

³⁷ Lasák, Filip in ČÁP, P.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J.: Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, dostupné přes databázi ASPI verze 2015.

³⁸ Např. Štenglová, Havel in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 141.

³⁹ Op. cit. pozn. č. 7.

zvoleného řešení povinni k její náhradě⁴⁰. Pokud je tedy pokyn udělen s péčí řádného hospodáře a následně tak i plněn, ani společníci ani věřitelé nebudou moci se náhrady případné újmy, resp. na ni navazujícího zákonného ručení domáhat. To lze použít jako podpůrný argument ke tvrzení, že s péčí řádného hospodáře může dojít k uzavření vypořádací smlouvy, na jejímž základě dojde k prominutí povinnosti k náhradě škody, když mám za to, že prominutí konkrétní povinnosti na základě dostatečných informací je menším zásahem, než udělení pokynu *ex ante*. Členové orgánu nemají na takové vypořádání nárok, tudíž jeho připuštění nebude přímo zvyšovat riziko morálního hazardu.

Relativní neúčinnost

Dovolání se relativní neúčinnosti smlouvy o vypořádání je také zmiňováno jako ochrana věřitelů v případě uzavření vypořádací smlouvy⁴¹. Jak bylo zmíněno výše, budou-li se věřitelé domáhat splnění své pohledávky na zákonných ručitelích dle § 159 odst. 3 OZ, a bude proti nim namítnuta existence vypořádací smlouvy, mohou postupovat dle § 589 a násl. OZ.

4. Je tedy možné povinnost k náhradě újmy zcela prominout?

Mám za to, že ano. Jednak tomu dle mého obecně nebrání znění ustanovení § 2898 OZ, jednak existují mechanismy, které omezí možnost naprosté svévole při promíjení dluhů.

Ke stejnému názoru dospívá vedle Pihery také Lasák⁴² a Hámorská⁴³. Havel ustupuje ze svého původního požadavku ekvivalence plnění⁴⁴, když uznává, že v některých odůvodněných případech může být prvek vzdání se práva na náhradu újmy ve vypořádání obsažen⁴⁵.

Kromě výše zmíněných autorů však možnost úplného prominutí dluhu uvádí i důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, byť ne přímo u ustanovení § 53 ZOK, nýbrž při komentování ustanovení § 157 ZOK. Zde je řečeno, že „takováto dohoda ... nesmí vést

---

⁴⁰ Op. cit. pozn. č. 7.

⁴¹ Např. Štenglová, Havel in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s., s. 141.

⁴² Op. cit. pozn. č. 7.

⁴³ HÁMORSKÁ, A.: Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rektifikaci. Obchodněprávní revue 9/2012, s. 250.

⁴⁴ Op. cit. pozn. č. 12.

⁴⁵ Op. cit. pozn. č. 11.

k poškození společnosti (tak např. ani prominutí náhrady nemusí být poškozující, pokud např. společnost životně potřebuje znalosti osoby, která způsobila škodu).“

Požadavek, aby případné prominutí dluhu nebylo výslovně škodlivé pro společnost, uvádějí všichni autoři prominutí dluhu připouštějící. Lasák⁴⁶, byť v obecné rovině nevidí omezení přímo v § 2898 OZ, dovozuje, že právě jednání způsobená hrubou nedbalostí či úmyslem mohou vést k neplatnosti vypořádací smlouvy pro rozpor s dobrými mravy. Pihera⁴⁷ provedl komparativní analýzu především přístupu států USA a konstatuje, že prominutí dluhu nemusí být shodně s doktrínou amerických států na místě tam, kde by takové jednání nebylo „*fair to the corporation*“, dále rozlišuje „tvrdé jádro a měkkou slupku“, kdy dle něj jednání v rozporu s povinností loajality, např. nedovolené konkurenční jednání, by nemělo být následně prominuto. Byť lze souhlasit s Havlem⁴⁸, že je třeba hledět na jiné právní řády komplexně a nikoli z nich vyjímat pouze některé instituty, na druhou stranu ať již dovolují použít různé prostředky, pokud tyto vedou ke stejnému cíli – tj. prominutí dluhu, skutkové okolnosti, u kterých by mělo být umožnění dosažení tohoto cíle předmětem diskuze, budou stejné. Tak například anglický zákon o obchodních společnostech taktéž umožňuje *ex post* ratifikaci jednání členů managementu s těmi důsledky, že proti nim nebude možné podat společnickou žalobu na náhradu újmy⁴⁹. Zajímavý je zde požadavek souhlasu valné hromady s tím, že pokud je člen orgánu – škůdce společníkem, nevykonává hlasovací právo, stejně jako s ním propojená osoba. Tato úprava odpovídá ustanovení § 173 písm. c), resp. § 426 písm. c) ZOK. V každém případě existují nesnadno ohraničitelné okruhy jednání, u kterých ratifikace není přípustná. Obecně jsou označována jako podvodná jednání s negativními důsledky pro minoritní společníky (*fraud on the minority*), popř. věřitele, je-li společnost v hrozícím úpadku a členové orgánu již musí jednat v jejich zájmu⁵⁰.

Prominutí povinnosti k náhradě újmy způsobené členem orgánu může být v některých případech v zájmu společnosti, obzvláště pokud je daný člen orgánu pro ni klíčovým a v jiných případech naopak projevil schopnost společnost úspěšně vést, jak shodně uvádí Lasák⁵¹, důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích a dříve i Dvořák⁵². Dále

---

⁴⁶ Op. cit. pozn. č. 7.

⁴⁷ Op. cit. pozn. č. 21.

⁴⁸ Op. cit. pozn. č. 11.

⁴⁹ Ustanovení s. 239 anglického zákona o obchodních společnostech.

⁵⁰ HANNIGAN, B.: *Company Law*. Third Edition, Oxford University Press, 2012, 747 s., s. 427-429.

⁵¹ Op. cit. pozn. č. 7.

⁵² Op. cit. pozn. č. 10.

může být úplné prominutí obhajitelné u škod menšího rozsahu. To vše s vědomím, že samotná odpovědnost za porušení péče řádného hospodáře není odpovědností za výsledek, a pokud člen orgánu jednal v dobré víře, informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti, jednal dle ustanovení § 51 odst. 1 ZOK řádně a pečlivě.

Pokud bychom připustili pouze částečné prominutí takového dluhu, vznikne otázka, kde je hranice oné částečnosti, a zda, pokud budou mít členové orgánu, kteří budou smlouvu o vypořádání újmy uzavírat, resp. společníci, kteří ji budou schvalovat za to, že prominutí je v zájmu společnosti, mají být nuceni *pro forma* nějakou část dluhu neprominout. Domnívám se, že takto by právo působit nemělo, a úplné prominutí dluhu by *a priori* nemělo být zakázáno.

5. Závěr

Mám za to, že zákon o obchodních korporacích ani občanský zákoník nebrání úplnému prominutí dluhu vzniklého porušením péče řádného hospodáře. Naopak, dle mého je to za dodržení podmínek především ustanovení § 53 ZOK možné. Zákon o obchodních korporacích obsahuje dostatečné mechanismy ochrany před zneužitím takového jednání, ať již je to požadavek kvalifikované většiny při schvalování vypořádací smlouvy, zákonná neplatnost vypořádací smlouvy při prohlášení usnesení valné hromady o jejím schválení za neplatné, zákaz výkonu hlasovacího práva, je-li škůdce zároveň společníkem společnosti či osobou s ním jednající ve shodě, či trvající povinnosti členů orgánu uzavírajících takovou smlouvu jednat s péčí řádného hospodáře, popř. požadavek, aby i společníci při schvalování vypořádací smlouvy jednali informovaně a v zájmu společnosti, nebo také možnost přezkumu platnosti vypořádací smlouvy, pokud byl škůdce v době jejího schválení jediným společníkem společnosti či ovládající osobou v řízení o společnické žalobě. Obecnou ochranu obsahuje i občanský zákoník, a to především možnost věřitelů domáhat se relativní neúčinnosti takové smlouvy či neplatnost vypořádací smlouvy pro zneužití práva či porušení dobrých mravů.

6. Prameny

Odborná literatura:

BEJČEK, J.: Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy 17/2007.

ČÁP, P.; DOLEŽIL, T.; LASÁK, J.; POKORNÁ, J.: Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, dostupné přes databázi ASPI verze 2015.

DVOŘÁK, T.: Valné hromady s. r. o. Praha : Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Dostupné přes databázi ASPI verze 2015.

ELIÁŠ, K.: Působnost valné hromady ve společnosti s ručením omezeným. Právní praxe v podnikání, 1997, č. 2.

HÁMORSKÁ, A.: Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rektifikaci. Obchodněprávní revue 9/2012.

HANNIGAN, B.: Company Law. Third Edition, Oxford University Press, 2012.

HAVEL, B.: O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva, Obchodněprávní revue 1/2013.

HAVEL, B.: A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu, Obchodněprávní revue 6/2013.

HULMÁK, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014.

PIHERA, V.: Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností, Obchodněprávní revue 5/2012.

PIHERA, V.: Znovu k absolutoriu, Obchodněprávní revue 3/2013.

ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

Normativní právní akty:

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

anglický zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (Companies Act 2006)

Internetové zdroje a databáze:

ASPI verze 2015

<http://www.beck-online.cz/>

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

http://www.allianz.cz/file/17698/VPP_Allianz_Protect.pdf

http://www.renomia.cz/_sys_/FileStorage/download/9/8213/pojisteni-clenu-organu-spolecnosti.pdf